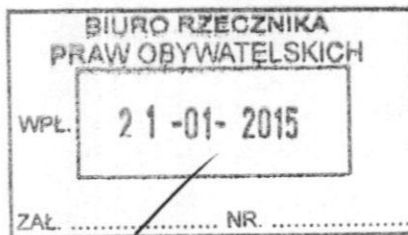

Warszawa, dnia 19 stycznia 2015 r.

DWOIP-I-072-14/14

Pani
Irena Lipowicz
Rzecznik Praw
Obywatelskich

W nawiązaniu do pisma z dnia 23 grudnia 2014 r.-numer pisma KMP.571.83.2014.MMa -dotyczącego problemu kontroli osobistych osadzonych, uprzejmie przedstawiam poniższe stanowisko.

W pierwszej kolejności w dużej mierze zgodzić się należy z argumentacją zawartą w wystąpieniu Pani Rzecznik w części dotyczącej, iż obowiązujące przepisy dotyczące sposobów przeprowadzenia kontroli osobistej są sformułowane zbyt ogólnie i mogą rodzić niebezpieczeństwo naruszenia standardów określonych w *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*.

Obowiązujące przepisy, a przede wszystkim artykuł 116 § 2-4 kkw daje prawo do podejmowania wobec skazanego następujących czynności związanych z kontrolą osobistą oraz z kontrolą pomieszczeń:

- a) kontrolę osobistą, polegającą na oględzinach ciała oraz sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez skazanego;
- b) kontrolę cel i innych pomieszczeń, w których skazany przebywa, znajdujących się w nich przedmiotów, a także przedmiotów dostarczanych mu lub przekazywanych przez niego innej osobie;

c) kontrolę połączoną z naruszeniem plomb gwarancyjnych oraz uszkodzeniem kontrolowanych przedmiotów;

d) zatrzymanie przedmiotów, których skazany nie może posiadać, i w zależności od okoliczności:

– przekazania ich do depozytu albo przesłania na koszt skazanego do wskazanej przez niego osoby, instytucji lub organizacji, przedmiotów, których właściciela ustalono,

– zniszczenia przedmiotów i notatek, których właściciela nie ustalono,

– przekazania na rzecz Skarbu Państwa albo na pomoc postpenitencjarną pieniędzy oraz przedmiotów wartościowych, których właściciela nie ustalono.

Kontrola osobista zgodnie z § 2 art. 116 kkw może polegać na oględzinach ciała bądź sprawdzeniu odzieży i obuwia (bądź obu tych czynnościach łącznie) i powinna odbywać się w pomieszczeniu, podczas nieobecności osób postronnych oraz osób odmiennych płci i dokonywana być przez osoby tej samej płci.

Z kolei przepisy *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej* (Dz. U. 2003.194.1902 z póź. zm.) rozróżniają kontrolę osobistą od kontroli pobieżnej (§ 72 rozporządzenia). § 94 ust.1 rozporządzenia przewiduje, iż osadzonego poddaje się kontroli pobieżnej przed opuszczeniem oddziału mieszkalnego lub miejsca zatrudnienia i po powrocie do nich; przed indywidualnymi rozmowami lub spotkaniami odbywającymi się w oddziale mieszkalnym z przedstawicielami administracji lub innych podmiotów; niezwłocznie po użyciu środka przymusu bezpośredniego, o ile jest to możliwe ze względu na jego rodzaj; bezpośrednio przed rozpoczęciem konwojowania; w innych przypadkach uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa. W ograniczonym i uproszczonym systemie ochrony dyrektor jednostki może określić odstępstwa od powyższych zasad.

Na marginesie w tym miejscu wyjaśnić należy, iż kontrole przeprowadzone w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochów realizowane przy opuszczaniu i powrocie o oddziału mieszkalnego były kontrolami pobieżnymi.

W świetle powołanych wyżej przepisów, wbrew twierdzeniom zawartym w wystąpieniu Rzecznika nie można zgodzić się, iż obowiązujące przepisy w ogóle nie rozróżniają rodzaju kontroli osobistej oraz jej stopnia dokładności w różnych sytuacjach w tym nie wykluczają form oględzin przybierających postać oględzin ciała w tym badań intymnych. Kontrola pobieżna osadzonego, w przewidzianych prawem przypadkach polega mianowicie li tylko na sprawdzeniu odzieży, obuwia, i przedmiotów przenoszonych przez osadzonego.

Nie mniej jednak Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega potrzebę doprecyzowania sposobu przeprowadzenia kontroli osobistej W opracowywanym projekcie nowego rozporządzenia w sprawie ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej przewidziano, iż

„Kontrolę osobistą przeprowadza się w następujący sposób:

1. osadzony opróżnia kieszenie, zdejmuje odzież, bieliznę oraz obuwie,
2. odzież, bieliznę oraz obuwie poddaje się kontroli,
3. funkcjonariusz dokonuje oględzin jamy ustnej, nosa, uszu i włosów i oględzin ciała,
4. oględziny ciała mogą polegać również na pochyleniu się lub przykucnięciu, w celu sprawdzenia okolic odbytu i genitaliów,
5. podczas oględzin funkcjonariusz nie powinien dotykać osadzonego.

Prace legislacyjne nad powyższym projektem zostaną podjęte po zmianie treści art.249 § 3 pkt 4 Kodeksu karnego wykonawczego.

W zakresie postępowania z osadzonymi niebezpiecznymi projekt rozporządzenia przewiduje również nowe rozwiązania, w tym w zakresie przepisów nakładających na funkcjonariuszy Służby Więziennej obowiązek kontroli osobistej osadzonego przy każdorazowym wyjściu i powrocie do cel (art. 88b pkt. 5 kkw).

Dotychczas osadzeni z tej kategorii przebywali w specjalnie dostosowanych celach usytuowanych w zwykłych oddziałach mieszkalnych. Podjęte działania spowodowały w ostatnich latach powstanie w każdym okręgowym inspektoracie Służby Więziennej, specjalnych oddziałów dla tej kategorii osadzonych. Obsadę na

tych oddziałach stanowią wyselekcjonowani funkcjonariusze, posiadający dodatkowe przeszkolenie w zakresie postępowania z osadzonymi niebezpiecznymi. Projekt rozporządzenia przewiduje, że osadzonego niebezpiecznego umieszcza się w celi, usytuowanej w oddziale przeznaczonym dla tej kategorii osadzonych. Jedynie osadzonych odbywających karę w systemie terapeutycznym lub przebywających w oddziale szpitalnym można będzie umieścić w celi usytuowanej w oddziale nieprzeznaczonym dla osadzonych niebezpiecznych. Po wprowadzeniu tych zmian podjęte zostaną działania zmierzające do zmiany przepisów ustawowych, nakładających na funkcjonariuszy Służby Więziennej obowiązek każdorazowej kontroli osobistej osadzonego przy wyjściu i powrocie do celi mieszkalnej. W chwili obecnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej przebywa 168 osadzonych, o których mowa w art. 88 §3 i 212a §1 kkw tzw. „niebezpiecznych” (najmniej od 1999 r.). Długość pobytu osadzonych w powyższym statusie wynosi:

- do roku - 97,
- powyżej 1 roku do 2 lat - 31,
- powyżej 2 lat do 5 - 24,
- powyżej 5 lat - 16.

W tym miejscu podnieść jednak należy, iż do podstawowych zadań Służby Więziennej należy zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa (art. 2 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej Dz. U. z 2014 r. poz. 1415 z późn. zm.). Dyrektor jednostki penitencjarnej ma obowiązek utrzymywania dyscypliny i porządku dla zapewnienia bezpieczeństwa i realizacji zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością (art. 73 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.).

Kontrola osobista jest jednym z tego rodzaju instrumentów, który służy zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa zarówno osadzonym jak funkcjonariuszom i pracownikom Służby Więziennej. Ma ona na celu zapobieżenie

zdarzeniom nadzwyczajnym, głównie w postaci przenoszenia przedmiotów niebezpiecznych lub niedozwolonych takich jak np. narkotyki, telefony komórkowe lub narzędzia służące do autoagresji lub agresji względem osób trzecich. W roku 2014 w wyniku prowadzenia kontroli przez funkcjonariuszy Służby Więziennej ujawniono w 806 przypadkach przedmioty niebezpieczne lub niedozwolone. Przeprowadzane kontrole minimalizują ryzyko wystąpienia niepożądanych zjawisk w jednostkach penitencjarnych i znacząco podnoszą w nich poziom bezpieczeństwa. Obowiązek nałożony na skazanego w postaci obowiązku poddania się kontroli osobistej jest jednym z elementów treści i dolegliwości kary pozbawienia wolności i wynika on bezpośrednio z ustawy.

Odnosząc się natomiast do dopuszczalności i możliwości zaskarżania decyzji dotyczącej kontroli osobistej podkreślić należy, iż z uwagi na fakt, iż podstawą kontroli pomieszczeń i kontroli osobistej są przepisy ustawy i wynikają wprost z ustawy, jej przeprowadzenie nie wymaga decyzji dyrektora jednostki penitencjarnej. Kontrola osobista lub kontrola pomieszczenia może zostać przeprowadzona przez funkcjonariusza Służby Więziennej w każdym czasie o ile przemawiają za tym względy porządku lub bezpieczeństwa (w tym aspekcie Ministerstwo podziela pogląd wyrażony przez K. Postulskiego: K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 518). Sytuacje uzasadniające przeprowadzenie kontroli osobistej w praktyce występują nagle i najczęściej wymagają szybkiej reakcji ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej. Oczywiście kontrola osobista powinna być poprzedzona indywidualną oceną ryzyka oraz przeprowadzona zgodnie z prawem z poszanowaniem godności skazanego, w taki sposób, aby zminimalizować poczucie zażenowania osoby kontrolowanej.

W świetle powyższego nie można zgodzić się ze stanowiskiem, iż ustne zakomunikowanie skazanemu, iż zostanie poddany kontroli osobistej jest zaskarżalną decyzją dyrektora jednostki penitencjarnej.

W tym miejscu zwrócić należy uwagę, iż decyzjami w rozumieniu art. 7 § 1 k.k.w. nie są dyspozycje o charakterze ogólnym, jak też działania faktyczne organów postępowania wykonawczego. Mogą one być przedmiotem wniosków, skarg i próśb wnoszonych do organów wykonujących orzeczenia w trybie administracyjnym (art. 6 § 2 k.k.w.). Mogą też być przedmiotem czynności nadzorczych sędziego penitencjarnego (art. 32 i n. k.k.w.), Dyrektora Generalnego lub dyrektora okręgowego Służby Więziennej (art. 78 k.k.w.).

Z prawa składania skarg osadzeni korzystają, o czym świadczyć może ich ilość wpływająca corocznie do różnych organów administracji państwowej. Należy jednak zauważyć, że rzeczywista skala problemów zgłaszanych przez osadzonych w formie skarg dotyczących kontroli osobistej jest niewielka. Przykładowo w roku 2014 na ogólną liczbę 32 575 skarg, zaledwie 818 dotyczyło ogólnie pojętych kontroli realizowanych w jednostkach penitencjarnych. Z tym, że skargi te dotyczyły nie tylko kontroli osobistych, ale także kontroli cel mieszkalnych. Jedynie dwie spośród tych skarg zostały rozpatrzone pozytywnie, przyznając osadzonym rację, co do niewłaściwego sposobu przeprowadzenia kontroli.

Na zakończenie pragnę zapewnić Panią Rzecznik, iż problematyka prawidłowego wykonania kary pozbawienia wolności w tym humanitarnego z poszanowaniem godności ludzkiej traktowania osadzonych pozostaje w stałym zainteresowaniu Ministerstwa Sprawiedliwości.

2 Proszom

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

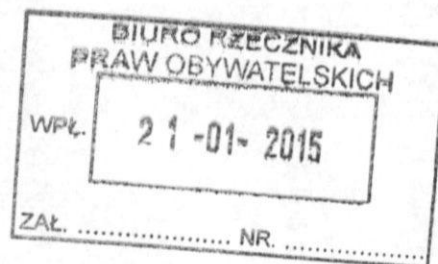
Wojciech Węgrzyn
PODSEKRETARZ STANU

Departament
Wykonania Orzeczeń i Probacji
00-950 Warszawa, Al. Ujazdowskie 11
centrala tel. (0-22) 52 12 888

-2-

DWOP 1-092-14/14

MMP 150121-00125

Pani
Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa